

BOLDIZSÁR GÁBOR¹

**„Aki életében nem virrasztott, az nem tudhatja,
 hogy milyen hosszú az éjszaka”²**

A védelmi képességek fejlesztése napjainkban

**"He Who Have Never Vigilant in His Life Cannot Know
 How Long is The Night"**

Developing Defense Capabilities Today

Absztrakt

A magyar haderő az elmúlt fél évszázadban különböző koncepciók, stratégiai elgondolások alapján, sokféle művelet során védte az ország érdekeit és értékeit. A honvédelem és kollektív védelem, a válságreakálás és békeműveletek hol azonos, hol eltérő prioritással jelentek meg a katonai erő alkalmazása során. Az ország gazdasági teherbíróképessége viszont minden esetben gátat szabott a párhuzamos fejlesztéseknek. Napjainkban, a néhány éve megjelent új típusú veszélyek hatására ismét a honvédelmi és a kollektív védelmi képességek fejlesztése került prioritásba. Az elmúlt fél évszázad felhalmozódott tapasztalatainak egy része megfelelő adaptációval tájékozási pontokat adhatnak napjaink védelmi képességének fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: ország- és kollektív védelem, békeműveletek, haderő, haderőfejlesztés, műveleti tapasztalatok

Abstract

Over the last half-century, the Hungarian Defense Forces has defended the interests and values of the country on the basis of various theories and strategic concepts. Home defense and collective defense, crisis response, and peace operations have come up with the same or different priorities when the military force was deployed. However, the country's economic capacity has always hampered parallel developments. Nowadays, as a result of the new types of threats released a few years ago, the development of home defense and collective defense capa-

¹ Nemzeti Közszerológati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, egyetemi docens, E-mail: boldizsar.gabor@uni-nke.hu ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7641-833X>

² Vietnámi közmondás.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

bilities has become a priority. Some of the accumulated experience of the past half century can provide orientation points for the development of today's defense capability with appropriate adaptation.

Keywords: home- and collective defense, peace operations, armed forces, force development, operational lessons learnt

Az 1989-ben és az azt követő néhány évben Európában és a világon lezajlott pozitív változások hatására valóban azt hittük, hogy elérkezett a „Kanti Örök Béke”, a Fukuyamai történelem vége. De a politikai rendszerváltás, a globális és nukleáris szembenállás megszűnte nem hozta el a várva várt világbéke korszakát. Az eltelt negyedszázad, politikai értelemben vett egy generációnyi lét, nagy változásokat és borzalmakat hozott az emberiségre. Napjainkban a hidegháborúhoz hasonlatos kor kezdeti kialakulásának lehetünk szemtanúi. Nem a harminc évvel ezelőtti megisméltődésének, de egy ahhoz több szempontból is hasonló világtrend és félelem kialakulásának vagyunk szemtanúi.

A több mint negyed évszázada kezdődő folyamatok során megszűnt a Varsói Szerződés (VSZ), darabokra szakadt a Szovjetunió, Csehszlovákia és véres testvérháború eredményeként Jugoszlávia. A biztonsági kihívások, a szabad választások, a piacgazdaság térnyerése térségünkben egyszerre eredményeztek európai, euro-atlanti integrációs és valamilyen azonoságjegyek alapján megjelenő dezintegrációs törekvéseket.

Az államok és szövetségek haderejei az átalakulás korszakában is alapvető szereplői voltak a fizikai biztonság szavatolásának. A politikai primátusa folyamatosan megmaradt, a haderő alkalmazása, a háború nem más, mint a politika folytatása más, erőszakos eszközökkel.³

A nemzeti érdekek és értékek mentén kialakított alkotmány (Alaptörvény⁴), az azok megóvását hivatott Nemzeti Biztonsági Stratégia és a Nemzeti Katonai Stratégia – mint a haderő alkalmazásának elgondolása, szakstratégia-meghatározása, alapelvei, eszközrendszerei garanciát biztosítanak az ország fenn- és megmaradására.

Az országok, ahogyan a múltban is, nem egyedül, hanem szövetségi rendszerekben óvják érdeküket és értékeiket. A kialakuló szövetségek attól függően, hogy milyen mélységű az integráció, a fenyegetettség, illetve az érdek- és értékazonosság, különböző életartalmúak és szorosak lehetnek. Az államok célja, hogy az ország és lakosai számára biztosítsák a békét és biztonságot, megteremtsék az élet és működési szabályzó rendszerét, szükség esetén szankcionáljanak, az elvárások útján teremtsék meg az elosztáshoz szükséges forrásokat.

Az elmúlt 30 év változásait áttekintve, számos azonosságot és hasonlóságot fedezhetünk fel a hidegháború és napjaink kollektív biztonsági törekvéseiben és megvalósulásá-

³ Clausewitz von Carl: A háborúról. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1961, 15.

⁴ Magyarország Alaptörvénye. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV> (Leoltve: 2018. 03. 15.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

ban. A rendszerváltás után a globális béke és biztonság érdekében tett erőfeszítések sem múltak, múlnak el nyomtalanul. A haderő alkalmazása, az ország és kollektív védelem fejlesztése során mindkét kor tapasztalatai felhasználhatók, hogy napjaink kihívásaira hatékony választ adjunk.

1. A HIDEGHÁBORÚ KORSZAKA

Az elmúlt fél évszázad egyik felét hazánk a globális szembenállás korszakában, a Varsói Szerződés, a szocialista tábor kötelékében élte meg. A második világháború után két részre szakadt Európában Magyarország a nagyhatalmak megegyezése szerint a Szovjetunió érdekszférájába került, amely meghatározta politikai, gazdasági, katonai és társadalmi jellemzőit, mozgásterét.

A kétpólusú világban az euro-atlanti térségben hamar kialakult a globális szembenállás magas kockázatú veszélyeinek kezelésére szolgáló két nagy szövetségi rendszer, a NATO és a Varsói Szerződés (VSZ). Az ország- és kollektív védelem elve alapján tömörülő szövetségek politikai és gazdasági, valamint társadalmi viszonyai is sok hasonlóságot mutatnak.

A közös védelem kialakítását hazánkban is komplex módon értelmezték. A honvédelmi felkészítés rendszere a következőkből állt:⁵

- fegyveres erőkből (katonai);
- a népgazdaságból (gazdasági);
- a lakosságból (társadalmi);
- államvezetésből és államigazgatásból (politikai).

E négy biztonsági dimenzió folyamatos egymásra hatása, fejlődése mozgatta a hon- és kollektív védelmi rendszert, amely:

„a, A honvédelem az állami, gazdasági és társadalmi élet valamennyi szférájának fejlettségétől, azok potenciális lehetőségeitől függ.

b, A honvédelem nem egymástól szigorúan elhatárolható önálló részelemekből áll, hanem azok együttes komplexumot, integrált rendszert képeznek, amelyben minden résznek megvan a maga – természetesen nem azonos – helye és jelentősége, s ezek a részek harmonikus egészet képeznek.

c, Ha az egyes elemek, részterületek fejlettek és jól funkcionálnak, ez kedvezően hat a többiekre és a rendszer egészére is. Ezért az egyes részeket úgy kell fejleszteni, hogy azok egyben az egész rendszert is maximálisan szolgálják.”⁶

A magas intenzitású és tömegpusztító fegyverek alkalmazásával is fenyegető globális szembenállás még egyfajta stabilitást eredményezett. Annak tudata, hogy a másik fél is képes a civilizáció kipusztítására alkalmas csapást mérni, józanságra intette a szemben állókat. Az ellenség e korban jól ki- és megismerhető volt, országok, szuperhatalmak és szövetségek által egymással szemben államilag ellenőrzött haderőkkel, hadiiparral, védel-

⁵ Bognár Károly: Országvédelem – korszerű honvédelem. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1974, 269.

⁶ Bognár Károly: Országvédelem – korszerű honvédelem. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1974, 279.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

mi célú felkészítés intézményével. A magas intenzitású veszély tehát magas fokú stabilitást is eredményezett.⁷

A hidegháború statikus szembenállását azért a VSZ-en belül is, kívül is megtörte néhány esemény: 1956 Magyarország, 1968 Csehszlovákia, 1980 Lengyelország útkereső forradalmi. De a koreai és vietnámi háború is a két világhatalom összeütközésének színtere volt. A kubai rakétaválság során azután a világ a nukleáris megsemmisülés szélére sodródott.

A hidegháború korszakának az ország- és kollektív védelmi tapasztalatai az alábbiakban foglalhatóak össze:

- globális szembenállás;
- a lakosság politikai megegyezése, motiválása;
- magas intenzitási, tömegpusztító fegyvereket is alkalmazó elgondolások a háborúra;
- ki- és megismerhető ellenség;
- ország- és kollektív védelem komplex rendszere (katonai, politikai, gazdasági és társadalmi dimenziók);
- tömeghadseregek, sorozott haderő;
- tartalékképzés mind személyi, mind anyagi javak tekintetében; a haderő, a lakosság, a gazdaság számára;
- honvédelmi nevelés, elő és utóképzés a társadalmi szervezetek rendszerében;
- hadiipar;
- hadszíntér előkészítés, az ország védelmi célú felkészítése, a polgári infrastruktúra hadi célú használatának megteremtése és megfeleltetése;
- az állami és közigazgatási, az állami vállalatok vezetésének-irányításának begyakorlása háborús helyzetre.

A hidegháború korszakában nem következett be a totális megsemmisülés. Az ENSZ, mint a második világháború után létrejött világszervezet, unikális szabályzórendszerével, a párbeszéd folyamatos fenntartásának lehetőségével, a világ semleges és el nem kötelezett népeinek segítségével és a két szuperhatalom józanságával és önmérsékletével lehető tette a világegés elkerülését.

2. A HIDEGHÁBORÚ UTÁNI VÁLTOZÁSOK

Az ENSZ globális szerepe nem szűnt meg a hidegháborúval. A Biztonsági Tanács határozatai, melyek kötelezőek a tagországok részére (ettől egyedi ezen intézmény a nemzetközi kapcsolatok területén) továbbra is fontos szerepet játszottak a megváltozott világ egyre törékenyebb békének és biztonságának megőrzésében. Bár az ENSZ-t a világegés elkerülésére hozták létre, intézményrendszere és mechanizmusai a hidegháborúban alakultak ki, mégis szükségessé vált, hogy az Új Világrendben is megőrizze vezető szerepét. A béke-

⁷ Magyar István: 25 év a hírszerzési adatok és információk világában. In: Magyar István (szerk.): Az én felderítő történetem. Felderítők Társasága Egyesület, Budapest, 2018, 162–163.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

fenntartás és békekikényszerítés, a szankciók intézménye, a szakosított segítő szervezetek rendszere, a Biztonsági Tanács határozatainak kötelezősége segítettek, hogy a világ ne változzon pokollá.

A korszakban sem változott meg a politika és a haderő kapcsolata. A komplex biztonság egyik eszköze az állami, nemzeti-össztársadalmi érdekek és értékek védelme érdekében szerveződik a társadalmi munkamegosztás elve szerint. A haderő, mint az erőszak alkalmazásának államilag, monopol jelleggel ellenőrzött eszköze, továbbra is a szuverenitás, fejlődés és a védelem fontos garanciája maradt.

A korszakban a globális szembeállásból fakadó magas intenzitású és nagy stabilitású világrendet felváltotta egy alacsony(abb) intenzitású konfliktusokkal teli világ, új és újabb veszélyek jelentek meg, számtalan ok eredményeként konfliktusok százai alakultak ki, embermilliók életét követelve és tízmilliók életét megtörve. A vallási türelmetlenség, az intolerancia, a szűkös erőforrásokért folytatott küzdelem, az identitáskeresés, a másság elutasítása, mind a dezintegrációt erősítették. Voltak országok és régiók, ahol e jelenségeket tudták kezelni, és voltak, ahol nem, utóbbiak esetében véres polgárháborúk, kisebb számban pedig államok közötti háborúk alakultak ki.

A bipoláris világ megszűntével Magyarország is kereste helyét az új, kialakuló világrendben. A szovjet csapatok kivonulása, a Varsói Szerződés megszűnte eredményeként hazánk ismét független és szabad lett. De már a rendszerváltás hajnalán, 1989 decemberében, a Romániai Forradalom idején intő jelek mutattak arra, hogy milyen is lesz az új világrend, milyen eredetű konfliktusokkal kell szembenézni. 1991-ben pedig Jugoszlávia véres felbomlása vette kezdetét, amely a fiatal szuverén állam számára komoly biztonsági kihívást jelentett. Az ország szinte végig nyitott déli határszakasza mentén zajló testvérháború szükségessé tette bizonyos válságreagáló műveletek végrehajtását. A haderő egy része a határ biztosításában, a polgárháború áttejedésének, a provokációk megakadályozásában vett részt éveken keresztül.

Ezzel egyidőben további két folyamat is elkezdődött még, s mindkettő a nyugati orientáció, majd az euro-atlanti integráció irányába mutatott. Egyrészt az oktatás és képzés-kiképzés területén, másrészt pedig a különböző békeműveletekben való részvétellel halmozta fel a tudást és tapasztalatot, az együttműködési képességet a Magyar Honvédség.⁸

Kezdetben konferenciák és rövid tanfolyamok keretében nyílt lehetőség az új ismeretek elsajátítására. Ezzel egyidőben magyar katonák távoli földrészekben, alapvetően Afrikában, egyre nagyobb számban vettek részt ENSZ katonai megfigyelői feladatokban.

A '90-es évek közepétől a külföldi tanfolyam jellegű képzések egyre gyakoribbak, hosszabbak és mélyebb tartalmúak lettek. 1995-től a Magyar Honvédség fegyveres békefenntartókat telepített az ENSZ zászló alatt Ciprusra és MFO kötelékben a Sinai-félszigetre. Az év során hazánk csatlakozott a NATO Békepartnerségi (PfP) programjához is. Az év végén

⁸ Boldizsár Gábor: A 21. század komplex műveleti környezete és hatása a katonai képességekre. In: Bakos Csaba et al: A katonai vezetői – parancsnoki (harcászati vezető) kompetenciák fejlesztésének lehetséges stratégiája. Nemzeti Közszolgálati Egyetem HHK, Budapest, 2014, 18–21.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.k.sz.4

2019. XII. évf. Különszám

pedig döntés született arról, hogy egy műszaki zászlóalj kezdje meg szolgálatát a NATO első, területen kívüli szárazföldi műveletében az IFOR-ban a Balkánon.

Az 1999-es NATO csatlakozás évében hazánk már őr- és biztosító zászlóaljat jelölt ki a NATO Koszovói Műveletébe (KFOR), és ebben az időszakban is tovább folytak a külföldi képzések, oktatások és gyakorlatok. 2003-ban Magyarország is csatlakozott az Irak elleni folyó koalíciós háborúhoz egy szállító zászlóalj biztosításával. (Az 1990–1991-es Öbölháborúban is jelen voltak a koalíciós műveletekben magyar katonák, de alapvetően orvosi feladatokat láttak el.)

2004-ben hazánk csatlakozott az Európai Unióhoz, vállalva annak biztonsági (katonai) kötelezettségeit is, és felfüggesztésre került a sorkatonaság intézménye, amely jelentős változásokat eredményezett az elkövetkező 15 évben.

2003-tól a Magyar Honvédség folyamatosan részt vesz a NATO afganisztáni műveleteiben (ISAF, majd 2015-től RSM elnevezésű műveletekben). Eleinte egyéni törzsbeosztásokban, majd orvoscsoporttal és 2004–2006 között könnyű gyalogszázzal támogattuk a műveletet. 2006 és 2013 között pedig a legkomplexebb műveletet hajtotta végre a haderő a 21 000 km² területű Baglan tartományban. A Tartományi Újjáépítési Csoport (PRT) a közigazgatási (politika), gazdasági és fizikai biztonsági (katonai) dimenziókban fejte ki tevékenységét, elsődleges felelősséggel a tartományban. Az afganisztáni szerepvállalás nem ért véget, a különleges műveleti erők, az afgán lövész zászlóaljat kiképző és mentoráló csoport, a helikopter-pilótákat kiképző és mentoráló csoportok mellett logisztikai és műszaki oktatók is szolgáltak Afganisztánban.

A rendszerváltást követő 25 év alatt a magyar katonák egyre bonyolultabb műveleti környezetben, egyre veszélyesebb és komplexebb feladatokat hajtottak végre, egyre távolibb és extrémebb földrajzi és humán térben, egyre nagyobb katonai kötelékekkel.

A hidegháború tradicionális békefenntartó korszaka után, a multidimenziós békefenntartás és a terrorizmus elleni globális küzdelem során, e különböző jellemző békeműveleti korszakokban hatalmas tudás és tapasztalat halmozódott fel:

- tapasztalat- és bizalomnövekedés;
- részvétel és tapasztalat alacsony intenzitású konfliktusokban;
- a humán tér felértékelődése, a befolyásolás, a kognitív hatások fontossága, a hatás alapú műveletek jelentősége;
- a kis létszámú, professzionális haderő kialakítása és alkalmazása mellett fogyatkozó kiképzett tartalékos állomány, eltűnő tartalékos rendszer;
- nagy földrajzi térben kis alegységekkel kell komplex feladatot megoldani,
- alacsony katonai kötelék szinten is képesnek kell lenni az együttműködésre (*interoperabilitás*) és az összhaderőnemi (*join*) többnemzeti (*multinational*) közös műveletre;
- az interoperabilitási képessége túlmutat a nyelv és a terminológia ismeretén, az erő-eszköz-eljárás hármas viszonyrendszerében is kialakult;
- a komplex műveletek során nem csak katonai szereplőkkel kell a tevékenységet összehangolni, hanem az Átfogó Megközelítés (*Comprehensive Approach*) és az

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

Ügynökségek Együttműködése (*interagency*) jegyében polgári-kormányzati szervezetekkel is;

- a gyorsan változó komplex és sokszor extrém környezetben a komplex feladatok ellátása holisztikus megközelítést, küldetésorientált katonai vezetői felfogást igényel;
- az államépítési feladatok során a katonai mellett a politikai (közigazgatási), gazdasági és sokszor a társadalmi biztonsági dimenziókban is kell tevékenységet folytatni, összehangoltan a stabil és kiszámítható béke és biztonság érdekében;
- az államokon belüli konfliktusok kezelése során az asszimetrikus hadviselés a nem állami szereplők megismerése és kezelése;
- a korszak fontos jellemzője gyakorlatilag 2014-es NATO csúcstalálkozóig, hogy a területen kívüli folyó műveletek elsődleges prioritást élveznek a Szövetségi feladat rendszerében;
- a műveletek során az állami, alapvetően önkéntesen vett részt, de a tárgyi feltételek is adottak a kötelező elrendelésre.

A veszélyeknek és a feladatoknak megfelelő harcoló, harctámogató és harckiszolgáló erők kialakítása, eszközök használata és eljárások alkalmazása volt szükséges. A fejlesztések és beszerzések is ezeket a célokat szolgálták.

A nemzetközi béke és biztonság érdekében, távoli helyeken, extrém környezetben végrehajtott komplex feladatok más fajta erő-eszköz-eljárás rendszert követeltek, követelnek meg. A magas intenzitású ország- és kollektív védelmi feladatok és a válságreakgáló (CRO) és béketámogató műveletek (PSO) eltérő valószínűséggel következtek, következnek be. A CRO, de főként a PSO műveletek alapvető feladattá, a NATO legfontosabb prioritású feladataivá váltak a rendszerváltást követő negyed században.

A haderő finanszírozása, az innováció, kutatás és fejlesztés költségigényes állami feladat. A gazdasági lehetőségek, a teherbíró képesség keretei között kellett és kell ma is meghatározni a haderőfejlesztés irányait. Még az Amerikai Egyesült Államok sem volt képes egyszerre fejleszteni mindkét katonai (védelmi, válságreakgáló) képességét. Mivel az 1990–2015 közötti időszakban a távoli veszélyforrások és az ehhez kapcsolódó, azokat és ott kezelni tudó expedíciós, válságreakgáló/béketámogató műveletek voltak gyakoriak, ezért alapvetően e képességek fejlesztése történt meg, összhangban a nemzetgazdaság teherbíró képességével és a NATO prioritásrendszerével.

3. ÚJ VESZÉLYEK

A korábban keletkezett veszélyek nem múltak el napjainkra. Velünk maradtak, kezelni, megoldani kell azokat, miközben újabbak és komplexebbek keletkeznek. Az államok közötti megoldatlan konfliktusok (pl. Kasmír, Ciprus) mellett az államon belüliek (pl. Bosznia-Hercegovina, Koszovó) is megmaradtak, miközben a terrorizmus elleni küzdelemben megjelent konfliktusok (pl. Irak, Afganisztán) sem lezártak még.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

25 évvel a világrengető rendszerváltás után ismét olyan veszélyek jelentkeztek 2014–2015-ben, melyek hatására a biztonság, a védelem újragondolásra szorult. A tömeges és ellenőrizhetetlen népmozgás, a hibrid fenyegetés és hadviselés, valamint a terrorizmus egy új fajtájának (random) megjelenése Európában, gyökeresen változtatták meg a kontinens lakóinak biztonságról vallott nézeteit. E három új veszély Európa, így hazánk földrajzi határain belül, illetve azok közvetlen közelében hatnak, befolyásolva az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát, mindennapjait. Olyan veszélyek ezek, amelyekhez hasonló távoli műveletekben, más régiók konfliktusaiban már megtapasztaltak a magyar katonák. De ezek most itt, határaink mentén és országainkban jelentek meg. Az ellenük való küzdelem komplex feladat, mely össznemzeti szinten megjelenő honvédelmi ügynek tekinthető, hiszen az ország szuverenitását, területi integritását, a lakosság és a nemzet élet- és vagyonbiztonságát, a félelemmentes életet kell fenntartani, megóvni. Az elmúlt néhány évben állami szereplők is megjelentek a nyugati értékrend ellen hadat indítók között; az USA 2018-ban kiadott védelmi stratégiája, nevesíti és ezen országok, veszélyforrások körét: Kína, Oroszország, Észak-Korea, Irán és a nemzetközi terrorizmus.⁹ (Oroszország például az elmúlt két évben olyan méretű összhaderőnemi gyakorlatokat hajtott végre, melyek megingatták a nyugat nyugalmát.)

A NATO, mint politikai és katonai szervezet¹⁰ is reagált és reagál az új típusú veszélyekre, fenyegetésekre. A Waller-i¹¹ (2014) és varsói¹² (2016) NATO csúcstalálkozón a tagországok egy sor olyan döntést hoztak, melyekkel kollektív területvédelmi képességeit növeli a szövetség az egyes tagországok összehangolt haderőfejlesztései révén. A védelmi költségvetések növelése, a nagyon magas készenléti erők (VJTF) felállítása, a NATO Integrációs Egységeinek (NFIU) a NATO keleti határországaiban történő felállítása, a keleti határon történő szövetséges erők állomásoztatása (EFP) mind a területvédelem, határvédelem képességének növelése irányába mutat. A centrum országai hajlandóak tenni a periféria megerősítése érdekében, hogy ezzel védjék közös érdekeiket, szövetségük egységét az ENSZ Alapokmánya által biztosított kollektív önvédelem joga alapján.¹³ A Magyarországon meghirdetett és megkezdett Zrínyi 2026 Honvédelmi- és Haderőfejlesztési Program is az ország és a szövetség védelmi, kollektív védelmi képességének megerősítését szolgálja.

⁹ USA: *Summary of the 2018 National Defense Strategy of the USA*. 1. Forrás:

<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (Letöltve: 2018. 08. 30.)

¹⁰ Észak-atlanti Szerződés.

Forrás: http://habe.hu/uploads/media_items/eszak-atlanti-szerzodes.original.pdf (Leöltve: 2018. 03. 15.)

¹¹ NATO NAC (2014): *NATO Wales Summit Declaration*. Forrás:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/sede/dv/sede240914walessummit/_sede240914walessummit_en.pdf (Leöltve: 2018. 03. 15.)

¹² NATO NAC (2016): *NATO Warsaw Summit 2016 Declaration*. 51. cikkely Forrás:

http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/nato_2016/documents/nato_warsaw_summit_2016_declaration (Leöltve: 2018. 03. 15.)

¹³ UN Charter: Forrás: <http://www.un.org/en/charter-united-nations/> (Leöltve: 2018.03.15.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

ÖSSZEZÉS

„Azért vagyunk Afganisztánban, hogy segítsünk az afgán embereken, de azért is hogy magunkon segítsünk. Azért vagyunk ott, hogy a nemzetközi terrorizmus ellen harcoljunk, hogy megakadályozzuk, hogy Afganisztán újra a nemzetközi terroristák biztonságos búvóhelye legyen. Ez a mi saját érdekünk.”¹⁴ „...biztosítani, hogy soha senki, semmilyen terror-szervezet ne használhassa fel Afganisztánt egy másik ország megtámadására...”¹⁵

A haza és a szövetség védelme nem a határokon kezdődik. Küzdeni kell a veszélyek, a támadások ellen, ott, ahol azok keletkeznek és kihatnak szülőföldünkre. Ha az ország, a szövetség területéből egyen négyzetkilométert is elveszítünk az már nem a teljes ország védelme, nem mondható ki, hogy a teljes szuverenitást, a területi integritást védelmezzük. A védelem a határoktól távol kezdődik, ott ahol azokat az elmúlt 25–30 évben is védtük a békeműveletek, az államépítések, a koalíciós háborúk során. E műveletek fenntartása mellett mára már sajnos a saját határainkat és területünket is védelmezni kell katonai erővel is. A megmaradt megoldatlan régi és újabb konfliktusok mellett a legújabbak kezelésére is készen kell állni. A kollektív- és területvédelmi megerősítések, a haderőfejlesztések megteremtik a hatékony reagálás feltételeit. A távoli műveleti képességek fenntartása mellett a kollektív- és területvédelmi képességeket is fejleszteni kell. Most e két képességet együtt kell kezelni, amely megterhelést jelent a nemzetgazdaság számára, de a béke és biztonság, az élet- és vagyonvédelem, az érdek és érték megőrzése szempontjából elengedhetetlen. Az elmúlt 50 év során a kollektív védelemről áttértünk a válságkezelő és békétámogató műveletekre távoli helyszíneken, majd ismét a kollektív védelem rendszerét erősítjük a távoli műveletekben való részvétellel egy időben. Ez a kettős védelem hatja át napjaink hadtudományi gondolkodását, biztonságpolitikai útkereséseit, haderőfejlesztéseinket. Az első két korszak (a hidegháború kollektív védelmi rendszere és a válságkezelés, a békeműveletek) tapasztalatait, tudását ötvözve meghatározható az a képesség, felhasználható az a felhalmozódott tudás, amely napjaink honvédelmi, kollektív védelmi képességének kialakításához és alkalmazásához szükséges.

*Kollektív védelem 1.0. (hidegháború) x Válságreakálás, békeműveletek =
Kollektív védelem 2.0. (jelen és jövő)*

A két korszakban felhalmozódott tudás és tapasztalatok közül az alábbiak hasznosíthatók, szükségesek a korszerű és komplex ország- és kollektív védelem érdekében:

- a társadalom mozgósítása, a közvélemény megnyerése;

¹⁴ Opening remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the meeting of the North Atlantic Council with Resolute Support Operational Partner and Potential Operational Partner Nations in Foreign Ministers' session. On 05 Feb 2018. In: Meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs, 4-5 Dec 2018, Brussels Belgium. Forrás: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_161139.htm?selectedLocale=en (Letöltve: 2019. 01. 10.)

¹⁵ Press Release (2018) 163, Issued on 05 Dec. 2018: Resolute Support Foreign Ministers Statement on Afghanistan. 9. pont. In: Meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs, 4-5 Dec 2018, Brussels Belgium. Forrás: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_161123.htm (Letöltve: 2019. 01. 10.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.4

2019. XII. évf. Különszám

- változó intenzitású, konvencionális és nem hagyományos hadviselés, tömegpusztító fegyverek alkalmazása és nem állami szereplők megjelenése, aktív részvétele (terror, hibrid);
- a területvédelem komplex rendszere prioritást élvez, melynek része a fegyveres erők és testületek, a lakosság, a nemzetgazdaság, az állam- és közigazgatás;
- a konfliktusok elhúzódó jellege miatt szükséges az anyagi javak és a személyi feltételek terén is a tartalékképzés, illetve a termelés (hadigazdálkodás), kiképzés (elő- és utóképzés) folyamatosságának és fenntarthatóságának kialakítása;
- a sikeres védelmi tevékenység érdekében szükséges a hadszíntér előkészítése, a kritikus infrastruktúrák védelme, a termelés és a lakosság védelmének megteremtése;
- az állami lét fenntartása, a hatékony védelem érdekében szükséges az állami, társadalmi és gazdasági rendszerek vezetés-irányításának és együttműködésének begyakorlása;
- az önkéntes hivatásos és tartalékos haderő korlátozott létszámmal áll rendelkezésre, ezért elengedhetetlen, hogy a nagy földrajzi térben tevékenykedő kis kötelékek is legyenek képesek az erősokszorozás érdekében összhaderőnem (joint) és többnemzeti (multinational) együttműködésre az interoperabilitási képességek (erő, eszköz, eljárás) fejlesztésével;
- a komplex konfliktusok jellegéből adódóan az egyének és közösségek viselkedése és magatartása meghatározó szereppel bír, megismerésük és kezelésük fontos eszköze a hatás alapú megközelítés, a kognitív képességek megfelelő alkalmazása;
- a komplex konfliktusok komplex kezelése során a holisztikus gondolkodás, az átfogó megközelítés, a folyamatos együttműködés és szinkronizáció, a parancsnokok küldetésorientált vezetési stílusa a siker elengedhetetlen feltétele;
- napjaink és a jövő változó intenzitású konfliktusai feltételezik az aszimmetrikus hadviselés alkalmazását és a nem állami szereplők aktív részvételét, melyek eredményes kezeléséhez segítséget nyújt az elmúlt fél évszázad tapasztalatainak feldolgozása és innovatív adaptálása.

A magyar hadtudomány jeles alakjainak munkájából és személyes példamutatásából, önfeláldozó cselekedeteiből erőt merítve napjaink hadtudósainak is az a feladata, hogy az ország, a nemzet érdekeit és értékeit védjék bármi áron, karddal, tollal, ésszel, erővel. „*Ha az őrálló a közeledő kardot (fegyvert, veszedelmet) nem jelzi, a fegyvertől elveszettek vérért az ő kezéből kéri számon az Úr.*”¹⁶

¹⁶ Idézet Zrínyi Miklós: Az török áfium-ellen való orvosság, avagy az töröknek magyarral való békessége ellen való antidotum című művéből.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.kesz.4

2019. XII. évf. Különszám

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Bognár Károly: Országvédelem – korszerű honvédelem. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1974.
2. Boldizsár Gábor: A 21. század komplex műveleti környezete és hatása a katonai képességekre. In: Bakos Csaba et al: A katonai vezetői – parancsnoki (harcászati vezető) kompetenciák fejlesztésének lehetséges stratégiája. Nemzeti Közszolgálati Egyetem HHK, Budapest, 2014, 15–46.
3. Clausewitz von Carl: A háborúról. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1961.
4. Észak-atlanti Szerződés.
Forrás: http://habe.hu/uploads/media_items/eszak-atlanti-szerzodes.original.pdf
5. Magyarország Alaptörvénye. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV>
6. Magyar István: 25 év a hírszerzési adatok és információk világában. In: Magyar István (szerk.): Az én felderítő történetem. Felderítők Társasága Egyesület, Budapest, 2018, 161–171.
7. NATO NAC (2014): NATO Wales Summit Declaration. Forrás: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/sede/dv/sede240914walessummit/_sede240914walessummit_en.pdf
8. NATO NAC (2016): NATO Warsaw Summit 2016 Declaration. Forrás: http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/nato_2016/documents/nato_warsaw_summit_2016_declaration
9. Opening remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the meeting of the North Atlantic Council with Resolute Support Operational Partner and Potential Operational Partner Nations in Foreign Ministers' session. On 05 Feb 2018. In: Meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs, 4-5 Dec 2018, Brussels Belgium. Forrás: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_161139.htm?selectedLocale=en
10. Press Release (2018) 163, Issued on 05 Dec. 2018: Resolute Support Foreign Ministers Statement on Afghanistan, , 9. pont. In: Meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs, 4-5 Dec 2018, Brussels Belgium. Forrás: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_161123.htm
11. UN Charter. Forrás: <http://www.un.org/en charter-united-nations/>
12. USA (2018): Summary of the 2018 National Defense Strategy of the USA. Forrás: <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: [10.32563/hsz.2019.1.ksz.4](https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.ksz.4)

2019. XII. évf. Különszám
